

**ЗДРАВІЕ**

излиза два пѣти въ мѣсець, на  
всеко 1 и 15 число.

**Цѣната**

на в. „Здравіе“ съ испращаніето:  
за година седемъ лева, за 6 мѣ-  
сеца — четири лева, отдѣлний  
брой — 30 ст.

**Обявления**

се приематъ съ плата по 30 ст.  
за единъ редъ.

**ЗДРАВІЕ****АБОНАТИТЪ**

въ гр. Варна се приематъ въ кни-  
жарницата на А. В. Велчева.

Абонатитъ въ Княжеството се  
адресиратъ направо до редакцията  
въ гр. Варна.

Въ Источна Румелия  
абонатитъ внасятъ спомоществова-  
ніята си (35 гроша, нѣ не въ  
марки) на г. П. Карловскій  
въ Пловдивъ.

**ОБЩОДОСТЪПЕНЪ МЕДИЦИНСКИЙ И ХИГИЕНИЧЕСКИЙ ВѢСТНИКЪ**

PER NOSTEM AD LUCEM!

Отъ мракъ къмъ свѣтлина!

**СЪДЪРЖАНИЕ:** Върху дезинфекцията (край).  
Отъ д-ри Ск. — Лѣкуваніето на охтиката. Изъ лек-  
цията на проф. Ноттхеймъ въ Виена. — Първа помощъ  
при изгоряването. — Кафето, като средство за пре-  
вързване. — Лѣкуване на брадавицѣтъ и мозолитъ.  
— Библиография. — Смѣсь. — Метер. бѣльжски. —  
Отъ редакцията.

**Върху дезинфекцията.**

Отъ д-ра Ск.

(Край.)

Туй сж то сгодноститъ и несгодноститъ  
на основателната дезинфекция чрезъ бюкюр-  
тено окадяване. Ние се прострѣхме да по-  
говоримъ за тѣхъ по-обстоятелно само за  
това, за да запознаемъ читателитъ съ този  
простъ способъ на основателната дезинфек-  
ция и да ги убѣдимъ, че нѣма да срѣщ-  
натъ нѣкакви несгоди. Впрочемъ, ако  
дѣйствително има нѣкои неудобства, то много  
ли значатъ въ сравнение съ тая голѣма  
опасность, която може да сполѣти челедѣта,  
като се поболн отъ заразата, останжала въ  
стаята на болнитъ и на домашнитъ нѣща,  
които той е употребявалъ?.. Много грѣ-  
шнѣтъ онѣзи, които си въобразяватъ, че съ  
избѣрване, съ обмиване, съ разтѣрване  
и провѣтриване ще могатъ основателно да  
дезинфекциратъ всекакъвъ родъ заразени  
предмети... По-горѣ разяснихме, по какви  
именно причини таквасъ лека дезинфекция  
за много домашни нѣща е недостатъчна.  
По тая причина недостатъчни сж даже и  
най-старателнитъ обмивания или попрѣсква-  
ния на заразенитъ предмети съ разни дез-

инфекцирующі течности — съ разтвори на  
карболова киселина, съ хлорна варъ, съ ски-  
пидаръ, съ хлорна вода и други таквись дез-  
инфекцирующі средства. За съжеление,  
твърдѣ чести сж тѣзи случаи, гдѣто, по разни  
причини, се облѣгатъ на таквасъ именно  
недостатъчна дезинфекция и скжпо пла-  
щатъ за тая погрѣшка... Имало, да ка-  
жемъ, въ челедѣта боленъ, заразенъ отъ нѣ-  
коя заразителна епидемическа болѣсть: слѣдъ  
неговото оздравяване или смъртъ, — стаята,  
гдѣто е лежалъ, или даже цѣлата кжща,  
старателно измитатъ, измиватъ и провѣтря-  
ватъ; нѣкои и други горни или долни ярѣхи  
испиратъ и ги попрѣскватъ съ «карболка»;  
задоволяватъ се со всичкитъ тѣзи мѣрки и,  
като се успокоятъ че нѣма вече опасность,  
захващатъ да си живѣятъ както напредъ...  
Но ето че минаватъ нѣколко дни — недѣля,  
може би, и въ тая челедѣ, за ужасъ и от-  
чаяние на членовѣтъ ѝ, разболява се и дру-  
ги, съ сжщата заразителна епидемическа  
болѣсть, както и първий пжтъ... Чудятъ  
се, отъ гдѣ на кждѣ да се разболи и другъ  
— чудятъ се, защо да не помогне дезин-  
фекцията; чудятъ се, но не си помислюватъ,  
че «дезинфекцията» имъ може да е  
била таквасъ, щото не заслужа даже пра-  
вото да носи това име<sup>1)</sup>. Въ сегашното под-  
скрежено време, когато заразителнитъ бо-  
лѣсти владѣятъ на много мѣста у насъ, не  
вреди ако се обръща каквото трѣба внима-

<sup>1)</sup> Подобна случка имаше не отколя въ Варна, гдѣто  
въ едно семейство ухрѣжжъ отъ скарлатина едно слѣдъ  
друго двѣ дѣца.  
Редакция.

ние на подобни печални истории, да се съобщават за всеобщо знание на публиката и, до колкото е възможно, повече да се разпространяват ясни и вѣрни понятия за значението, ползата, необходимостта и общодостъпните способы на основателната дезинфекция, като се особено препоръчва дезинфекцията чрезъ кюкюртено каденне, като една отъ най-добрите дезинфекции и при това — проста, евтина и общодостъпна и която не принася никакви особенни негодности. Единичката, дѣйствително едра, негодност на този способ на основателната дезинфекция е тая, че трѣба едно денонощие съвсѣмъ да се остави заразеното помѣщение и презъ всичкото това време да се живѣе въ друго помѣщение. Нѣ при искрено желанне и твърда воля таквось обстоителство не може особено да затруднява чеделѣта. И ако въ извѣстни случаи е дѣйствително невъзможно, во време на дезинфекцията, да се остави съвсѣмъ помѣщението, тъй щото за окадяване на всичкото помѣщение и на всичките подозрителни нѣща не може да бжде и дума, то нека поне окадяватъ стаята на болниятъ, а съ нея и тѣзи нѣща, които сж се намирили въ нея во време на болѣстѣта. . . . Въ таквось извънредно важно дѣло, каквото е предваряване на заразителните епидемически болѣсти, по-добрѣ е да се направи що-да-е, отъ колкото да се не върши нищо и да се отдаваме на произволѣта на съдбата. . . . Ако не можемъ до край да искоренимъ, злото, то длъжни сме да се стараемъ, поне колкото е възможно, да го намалимъ. . . . Това е ясно и го разбира всѣкой, у когото има здрава смисълъ и простъ разсъдѣкъ. . . .

Слѣдъ всичко казано за ползата, необходимостта, сгодноститѣ и негодноститѣ на дезинфекцията чрезъ кюкюртено каденне, можемъ вече да разкажемъ и за най-простиятъ способъ на тѣсь кадення.

#### 1. Приготовление къмъ окадяването.

1. — Преди всичко трѣба да се погрижимъ, щото помѣщението, което ще кадимъ, да бжде отъ вредъ затворено, колкото е възможно по-добрѣ, каквото дезинфекциращиятъ газъ, който ще се получи отъ горе-

нието на кюкюртя, да може всичкиятъ да остава въ помѣщението, безъ да излиза отъ нѣидѣ навнѣ — да се не харчи безъ полза.

2. — За да може добрѣ да се затвори и испуши отъ вредъ помѣщението, трѣба всичките прозорци, вратия, кепенчета, враща на пещитѣ (собиѣ), и на тржбитѣ, издишницитѣ, дупкитѣ по куфаритѣ и разнитѣ други отворки и раструги по стѣнитѣ, по подѣтъ и таванѣтъ — да бждѣтъ не само затворени, но и замазани колкото е възможно добрѣ.

3. — За замазване най-добрѣ е да се употребява лѣпкаво тѣсто, съставено изъ смѣсь отъ двѣ части рѣжео брашно и една частъ пѣськъ, замѣсени съ студена вода (тукъ пѣськѣтъ е потребенъ за да не изсхва тъй бързо замазката и слѣдъ окадяването да може лесно да се отлѣпи, когато се изиска да се отворятъ прозорцитѣ и вратата, колкото е възможно по-скоро).

4. — Съ това тѣсто замазватъ всичките, малко-много едри, пукнатини и отвори; а най-едритѣ отъ тѣхъ най-напрѣдъ запущватъ съ памукъ, съ парцали или съ хартия, а слѣдъ това старателно ги замазватъ съ лѣпковото тѣсто.

5. — Ако искатъ да обалятъ не само стаята на болниятъ, но пѣколко стаи, които иматъ сообщенне една съ друга, или даже цѣлата къща, то нѣма нужда да се затварятъ и замазватъ вратата на всѣка стая отдѣлно: вратата, която водятъ отъ една стая въ друга оставятъ се отворени и замазватъ се само външните (които водятъ въ прустѣтъ, къмъ дворѣтъ или къмъ улицата), като оставятъ една отъ тѣхъ отворена, за да излѣзе човѣкѣтъ, който ще запали кюкюрѣтъ; тази врата се замазва, когато той (запалителѣтъ на кюкюрѣтъ) излѣзе изъ нея.

6. — Като приготвятъ по този начинъ помѣщението, което ще кадятъ, послѣ пристѣпатъ вече да приготвятъ и нѣщата за покадяване. Цѣлѣта на тая подготовка е — да расположатъ окадяванитѣ нѣща така, каквото дезинфекциращиятъ газъ, който ще се получи отъ гореннето на кюкюрѣтъ, да може да премине по всичките нѣща, отъ

всичкитѣ страни и, до колкото е възможно, да се вмъкне даже въ тѣхната вътрѣшност, въ пукнатинитѣ, отворкитѣ, голѣмитѣ гънки и др. мѣста.

7. — За да се постигне тая цѣль, окадяванитѣ нѣща не трѣба да бждѣтъ струпаии на купъ, а растурени тукъ-тамъ, намѣстени отдѣлно и подалечъ една отъ друга.

8. — Възглавницитѣ, перушиненитѣ постилки и дюшецитѣ, които ще се подлагатъ на окадяване, сниматъ се отъ креватитѣ и се простиратъ по креслата, столовитѣ или по пейкитѣ; завивкитѣ, чершафитѣ, пеленитѣ, ризитѣ и други такви съ принадлежности на леглото и облѣклото, се повѣсватъ всѣка отдѣлно; всичкитѣ дребни принадлежности отъ този родъ окачватъ се по стѣнитѣ, — всѣка на отдѣленъ гвоздей, а едритѣ пѣща най-добрѣ е да се простиратъ по вжжета, испъжти между стѣнитѣ, — по-край и посрѣдъ окадяваната стая. Тѣй сжщо е нужно да правимъ и съ келнимитѣ, и съ другитѣ платове, находящи се въ стаята. Завѣситѣ по прозорцитѣ можѣтъ да си останѣтъ на мѣстата.

9. — Лавицитѣ, сжиджцитѣ, долапитѣ и другитѣ такви съ покжциии, които се намиратъ въ заразеното помѣщение и често сж се отворили во време на болѣстѣта, — трѣба, во време на окадяването, всичкитѣ да бждѣтъ отворени, за да може дезинфекцирующий газъ свободно да преминува и въ тѣхъ, и по тѣзи нѣща, които сж положени вътрѣ.

10. — Изъ помѣщението, което ще окадяватъ, изнасятъ на вѣнъ всичкитѣ сжжпи домашни нѣща (особенно — сжжпитѣ металически), които можѣтъ да се измѣнятъ отъ дѣйствието на дезинфекцирующий газъ и които можѣтъ основателно да се дезинфекциратъ по други способи — съ старателно очистиване, съ старателно попрыскване или обмиване съ силни разтвори отъ нѣкое дезинфекцирующе средство (карболова киселина, скипидаръ и пр.)

11. — Най-послѣ, приготовленията къмъ окадяването се свършватъ съ това, че нѣколко минути преди окадяването (преди запалването на кюкюрта) добрѣ попрыскватъ съ чиста вода подѣтъ, стѣнитѣ и всичкитѣ

за окадяване нѣща, които не се развалятъ отъ намокряване. Цѣльта на това попрыскване е — да се увеличи влажността на въздуха, на стѣнитѣ, на подоветѣ и на всички нѣща въ окадяваемото помѣщение; а пѣкъ влажността въ този случай е необходима, понеже кюкюртената киселина по-добрѣ прилѣпва о влажнитѣ предмети, отъ колкото о сухитѣ. Попрыскването става не съ пулверизаторъ (една особенна направа за попрыскване), а просто съ метличка или съ голѣма кистца.

## II. Окадяване.

1. — Дезинфекцията съ кюкюртено окадяване се извършва ето какъ: въ заразеното помѣщение запалватъ извѣстно количество кюкюртъ и го оставятъ да изгори до край, а газътъ, който се получава отъ това горѣние (т. е. кюкюртената киселина), задържатъ го въ окадяваемото помѣщение толкова време, колкото е потребно за да сvari да извърши дезинфекцирующето си дѣйствие.

2. — Количеството на кюкюрта, което е нужно да се изгори за дезинфекциране заразеното помѣщение, трѣба да бжде толкова, щото на всѣки десетъ кубически растега на помѣщението да се пада не по-малко отъ една ока кюкюртъ. <sup>1)</sup> Ако ли има основание да се мисли, че помѣщението е заражено твърдѣ силно (наприм., ако въ него сж живѣли нѣколко заразени болни, или ако болѣстѣта се е продължавала твърдѣ дълго), — то трѣба да се изгори нѣколко по-много кюкюртъ, именно до  $1\frac{1}{4}$  ока на всѣки 10 кубически растега вътрѣшно пространство. Въобще, ако малко повече кюкюртъ

<sup>1)</sup> Забѣлжка за оиъзи, които не сж запознати съ кубическото измѣрване. — Растегътъ (саженътъ) е мѣрка за дължина, равна на три аршина. За да знаемъ колко е вътрѣшното пространство на помѣщението, което ще окадяваме, трѣба да намѣримъ колко кубически растега се побиратъ въ него. За тая цѣль вземаме една тояга, дълга три аршина, и съ нея мѣримъ стаята. Именно мѣримъ подѣтъ (дюшето), — за да намѣримъ дължината и широчината, и едно отъ кюшетата — за да намѣримъ височината. Да кажемъ, че дюшето е широко 2 растега, дълго — 4 растега, а отъ дюшето до таванътъ (т. е. височината) има 3 растега; като умножимъ дължината на широчината ( $2 \times 4 = 8$ ) и послѣ, полученото произведение като умножимъ на височината, ще намѣримъ:  $2 \times 4 \times 3 = 24$ . И тѣй зетата ни за примѣръ стая излѣзе 24 кубически растега. За да се олади една толкова голѣма стая, трѣба да вземемъ не по-малко отъ  $2\frac{1}{2}$  оки кюкюртъ.

се изгори, то това не само че не побърква на дезинфекцията, но даже принася повече полза. — За окадяване се употребява кюкюртъ цѣлъ (на кърпелчета), а не стритъ на прахъ.

3. — Самото окадяване е твърдѣ проста работа. Единъ голѣмъ глиненъ гивечъ наливатъ до половината съ вода, и въ него турятъ другъ глиненъ гивечъ, по-малкъ, или пъкъ нѣкое широко и неглубоко глинено гърне. Въ по-малкий гивечъ или въ гърнето турятъ нужното количество кюкюртъ, и така размѣстватъ кърпелчетата (парчетата) на кюкюртя, щото въ срѣдата на купчето да се образува доволно широка и глбока трапчинка. Въ тая трапчинка турятъ нѣколко сжъки отъ суха борина или сухи трѣски и една или двѣ кутийки кибритъ. Послѣ, всичката тая подготовка турятъ я на едно столче или на една пейка, и всичко това поставятъ на срѣдата на стаята, запалватъ борината или трѣските заедно съ кибритъ. Като почакавъ двѣ-три минути, докѣ да планжтъ всичкитъ трѣски и да се запали кюкюртътъ на три-четире мѣста, — незабавно излизатъ изъ стаята и вратата, изъ която излѣзхтъ, тосъ-часъ я замазватъ отвънъ.

4. — Окадяемото помѣщение остава затворено 12—14, а пъкъ ако позволяватъ обстоятелствата, то и нѣколко часа повече, — около едно денонощие. — Помѣщението може да се остави затворено на едно денонощие или повече въ тѣзи случаи, когато има основание да подозираме, че то е заразено твърдѣ силно, — напимѣръ, ако въ него сж живѣли нѣколко заразителни болни въ едно и сжщо време, или пъкъ единъ слѣдъ другъ наредъ въ течението на дълго време.

### III. Какви мѣрки трѣба да се взематъ слѣдъ окадяването.

1. — Когато се свърши времето, нужно за да произведе дезинфекцирующий газъ дѣйствието си, тогасъ окаденото помѣщение отварятъ вредъ, гдѣто се може: отварятъ всичкитъ врата, всичкитъ прозорци, отдушницитъ, тржбитъ, вратцата на собитъ и др. т. отворки по стѣнитъ, подътъ и таванътъ.

Всичко това се прави съ цѣлъ да излѣзе газътъ, колкото е възможно по-скоро. Отъ само себе се разбира, че вратата, които водятъ изъ окадената стая въ неокаденитъ, още не трѣба да се отварятъ, за да не се развали тѣхнийтъ въздухъ; а отварятъ тѣзи врата само тогасъ, когато въздухътъ въ окаденитъ стаи достатъчно се ѣ очистилъ отъ кюкюртената киселина (слѣдъ изминуването на 5—6 часа).

2. — Може да се случи нѣкогашъ, щото замазанитъ прозорци и врата да се отворятъ твърдѣ трудно, ако замазката е сварила да изсѣхне во време на окадяването (напр. лѣтъ или когато е топло въ помѣщението). Въ такъвъ случай, този, който отваря прозорцитъ и вратата, бива принуденъ да стои срѣщу удушливийтъ въздухъ 5 или повече минути, и презъ всичкото това време да бжде подложенъ на вредата отъ вдъхването на този въздухъ. За да се предвари отъ таквось увреждане, трѣба непременно да си превърже устата и носътъ съ кърпа, преди да влѣзе въ помѣщението, което е напълнено съ задушливийтъ въздухъ. Впрочемъ, и съ това предпазване не трѣба чловѣкъ, безъ нужда, да остава дълго време въ помѣщението, до като въздухътъ се не очисти както трѣба: щомъ се отворятъ вратата и прозорцитъ, трѣба тосъ часъ да излѣземъ вънъ и да се върнемъ въ стаята не по-рано, освѣнъ слѣдъ изминуването на 30—40 минути. Два-три часа непрѣстайно провѣтриване и въ сжщото време опалване на всичкитъ соби и камини съвършено е достатъчно за да се пречисти въздухътъ до таквась степенъ, щото послѣ това да може чловѣкъ безъ вреда на здравето си да стои въ окаденото помѣщение нѣколко часа на редъ, за да чисти и нарежда едно друго.

3. — Съ свършване окадяванетоъ свършмъ е свършена и всичката дезинфекция, — така щото да вземаме още нѣкакви допълнителни мѣрки за дезинфекция на окаденитъ нѣща и помѣщениа (обмиване и попрыскване съ раствори отъ дезинфекцирующие средства и др. т.) не е нужно. Ако ни е присърдце и позволяватъ обстоятелствата, то не вреди, ако се

изново замажатъ стѣнитѣ (съ варъ или съ боя), да се взмнѣтъ таванитѣ, или пъкъ да се замажатъ съ варъ (безъ тебеширъ), да се превансатъ прозорцитѣ, вратата и подоветѣ. Ако ли подобно премазване не направимъ, то всичко, което остава да извършимъ слѣдъ окадяването е — безъ забава да захванемъ да чистимъ окадяванитѣ стани и пѣща, за да ги освободимъ по-скоро отъ кюкюртената киселина, съ която сж се напълни во време на каденнето. За това е нужно: 1) тавантъ и стѣнитѣ да се избършатъ съ влажна мивка (лардалъ); 2) подоветѣ, прозорцитѣ, вратата и всичко друго, което може, да се взмие съ милна (сапунена) вода; 3) връхнитѣ и долни дрѣхи, постелкитѣ, килимитѣ, пердетата, тѣй сжщо и мебелитѣ и всичко друго старателно да се истрѣска, да се очисти съ четка и да се остави нѣколко часа на откритъ въздухъ, за да се провѣтрп. Всичко що може да се пере, трѣба да се испере.

4. — Въ окаденитѣ стап и по домашнитѣ нѣща, които сж изчистени по ей-сега казанитѣ правила, остаткитѣ отъ кюкюртената киселина сж така нищожни, щото тѣ едвамъ ли могатъ сериозно да безпокоятъ съ неприятната си миризма и още по-малко — да причинятъ нѣкаква вреда на човѣческото здравие. Впрочемъ, които желаятъ, могатъ да се ползватъ още съ едно просто и твърдѣ добро средство противъ неприятнитѣ отъ остаткитѣ на кюкюртената киселина; това средство е — да се попрѣска окаденото помѣщение съ нишадърень спиртъ (нишадъръ-рѣху, аммонякъ), размѣсень просто съ вода на половина. Изчистенитѣ и провѣтренитѣ нѣща се пренасятъ обратно въ стаята; прозорцитѣ и вратата се притворятъ, по стайнитѣ въздухъ попрѣскватъ (съ метличка или съ кистца) горѣказанната смѣсь отъ нишадърень спиртъ съ вода и то съ-часъ излизатъ. Послѣ това оставятъ стаята затворена 5—6 часа, а слѣдъ това изново я провѣтрѣватъ 2—3 часа. (Паритѣ отъ нишадърѣтъ, като се срѣщатъ съ остаткитѣ отъ кюкюртената киселина, съединяватъ се съ тѣхъ, и отъ това се получа повѣ химически съставъ, който нѣма никаква противна миризма и който не вреди

ни на домашнитѣ нѣща, ни на човѣческото здравие.)

### Лѣкуванието на охтиката.

*Изъ лекцията на проф. Поттманъ въ Виена.*

Азъ съмъ на мнѣние, че ний ще намѣримъ за всѣкой единъ паразитъ специално лѣкарство, което безъ да повреди човѣческото тѣло, ще унищожи бактериитѣ, които произвеждатъ болѣститѣ. Трѣба да се търси средство, което е въ състояние да унищожи бактериитѣ на охтиката. Всичкитѣ безбройни средства, които до сега употребяватъ срѣщу нея, сж безполезни. Нѣма средство, което да дѣйствува срѣщу причината на тази болѣсть. Има средства за предпазване, за намаляване на тѣзи или други явления на болѣстта, нѣ специално лѣкарство за охтиката — нѣма. За охтичнитѣ болни най-важното е редовностъ въ животътъ. Кои сж най-важитѣ условия за подобень животъ?

За благосъстоянието на охтичавитѣ е нуженъ чистъ въздухъ, безъ прахъ, безъ никакви вредни примѣсвания; кое мѣсто да се избере за живѣяние — крайбрежие или балканъ — това е все едно. Най-важното е-чистъ атмосферень въздухъ. При избирането на мѣстото за живѣяние трѣба да се съблюдаватъ три условия: 1) много-ли време може болниятъ да прекара на чистъ въздухъ; 2) мѣстото свободно-ли-е отъ прахъ и 3) може-ли болниятъ да намѣри тамъ каквото му трѣба за ѣденне, има-ли тамъ вѣтрове и влажно-ли е? Климатътъ нѣма специално дѣйствие, работата се състои само въ чистъ въздухъ. С. Ремо и Палермо въ Италия сж превосходни за охтичави; най-доброто въ цѣлитѣ свѣтъ мѣсто за охтичави е Мадейра; тамъ между лѣтото и зимата има само 2 градуса разлика; тамъ температурата обикновено е между 16 и 24 градуса.

Има лѣкари, които позволяватъ на охтичнитѣ болни да пушатъ; азъ считамъ, че това е твърдѣ вредно. Едно твърдѣ добро средство е охтичнитѣ лѣтъ и зимъ да си при отворени прозорци; вдѣхването на студения въздухъ никакъ не вреди на болниятъ.

Въ началото на охтиката има благотворно влияние гимнастиката на ълитѣ дробове; чрезъ таквие упражнения послѣднитѣ се разширяватъ. Упражненията се състоятъ въ това, че ръцѣтъ се турятъ на главата и болниятъ правятъ дълбоки вдѣхвания. Проф. Бремеръ заставява болнитѣ да се въскачватъ по балкансти мѣста; нѣ това трѣба да се прави предпазливо: на всѣки 50—100 раскрача вървежъ болниятъ трѣба да си почива.

Важно е навикването къмъ студъ. Ний зна-

емъ, че кашлицата, която трае дълго време, располага къмъ охтиката; добро е да навикне човекъ къмъ студъ, щото да го не хване никаква кашлица. Всъждневни обливания съ студена вода и студени бани правятъ човека генъсприемливъ къмъ студъ.

Добрата храна на охтичните болни е отъ най-голяма важностъ; нъ не трѣба всичи да сѣдватъ по единъ образецъ, нъ да бѣде особено, храненето за всѣки отдѣленъ човекъ, споредъ неговата наклонностъ и условията за животътъ му. Млѣко, мѣсо, яйца, тлъстина, вино и бира сѣ тука съвършено умѣстни. При кашлицата и трѣската храната се измѣнява по свѣѣта на лѣкарьтъ.

Азъ никога не препорѣчвамъ сурватката; каква полза може да бѣде отъ нея? Рибното масло има значение само като тлъстина не едно добро хранително средство; който мисли, че то има специално дѣйствие, той грѣши. Ний знаемъ само — отъ излѣданията на Неймана — че то по-лесно се въсприема въ тѣлото, отколкото всѣка друга тлъстина. Относително до минералнитѣ води, то нѣкоя отъ тѣхъ трѣба строго да се избѣгватъ: който има наклонностъ къмъ кръвохрачанне, не може да употребява такъвъ минерална вода, която съдържа въглена киселина. При изгубването на апетита (охота къмъ ѣдене), трѣба да се сълѣдва промѣняване на мѣстожителството. Ако ни дражи въ гърлото и ни се иска да кашляме, тогава докарва полза содовата вода, която съдържа и малко количество въглена киселина (Allg. W. med. Zeit., 12 Mai 1885).

### Първа помощъ въ случай на изгоряване.

Въ случай че се изгорѣ нѣкоя частъ отъ тѣлото, било съ врѣла вода, съ пара или огънь, препорѣчватъ се слѣдующитѣ средства:

1) Дървено масло се смѣсва на половина съ вода отъ въръ aqua calcis, която може да се взема отъ аптеката или да се приготви въ къщи, като растопяватъ двѣ части чистъ пирецъ въ 100 части вода и подиръ я процѣждатъ и съ тази жидкостъ намазватъ раната и я покриватъ съ чистъ памукъ.

2) До гдѣто направятъ горинитѣ лѣкъ, може да покриватъ раната съ бѣлтѣкъ отъ яйца, които винаги се напиратъ въ всѣка къща.

3) Въ послѣдне време много лѣкари препорѣчватъ изгорѣнитѣ мѣста да се посипватъ съ сода (купува се въ аптеката) и да се зазие раната съ чистъ памукъ. Отъ посипването болнитѣ често осѣща голѣми болѣжки, нъ тѣ заздъ половинъ часъ преминаватъ. Подъ содата ранитѣ зарастватъ твърдѣ бързо (въ 1—3 дена); едно посипване стига.

4) Народътъ въ разни мѣста употребява още

слѣдующитѣ средства: обикновенната готварска солъ, брашно, тебеширъ, чуканъ картофелъ (барабой) каша отъ сварени ябълки, глина, влажна прѣстъ, масло и т. н. Всичкитѣ тѣзи средства до нѣидъ спомогатъ: нъ, гдѣто е възможно, трѣба да се предпочитатъ содата, маслото съ вѣрена вода или бѣлтѣкътъ отъ яйца.

5) Студена вода може да донесе полза само тогава, когато тя се употребява непрекъснато шестъ часа. Студени кърпи докарватъ усиляние на болѣжкитѣ.

Всѣко едно парче отъ изгорѣната кожа трѣба да се пазѣ, нъ не да се откъсва; мѣхуритѣ на изгорѣното мѣсто трѣба лека-по-лека да се убождатъ съ игла, щото да истече отъ тѣхъ жидкостта.

### Кафето, като средство за превързване.

Въ сегашно време се счита за най-важно — превързването на раната съ таквизи рѣща, които я предвѣдятъ отъ обилно нагнояване, гниение и отъ зависяща отъ това трѣска. Благодарение на развитѣ материалн, които съвременната медицина употребява при превързването на ранитѣ, докторитѣ сѣ сега въ състояние да правятъ таквизи операции, за които старитѣ лѣкари даже не се осмѣлявали и да мечтаятъ. Сѣга на-рѣдко може да се срѣща една болница, въ която да се не ползватъ горѣ-долу отъ антисептическиятъ (противугнилостенъ) способъ за лѣкуване ранитѣ; сѣга на-рѣдко може да се намѣри лѣкаръ, който би взелъ на свѣѣтъта си да лѣкува неантисептически. Нъ работата е, че има много болни, които страдатъ отъ разни рани и които не могатъ да се ползватъ съ лѣкарска помощъ; тѣзи хора държатъ ранитѣ си твърдѣ кално, като гуждатъ на тѣхъ разни нечистотии и рѣдко ги промиватъ даже съ чиста вода. Намъ се е случвало да видимъ у селенитѣ рани, въ които имаше живи черви; по-голѣмо нехайство къмъ здравето си не може да бѣде... На стр. 22 на нашиятъ вѣстникъ споменахме за първата помощъ въ случай на порѣзване, убождане и натѣртване; сѣга се ползуваме отъ случайтъ, да посочимъ едно средство, което по насъ се намира въ всѣка една къща и което съ полза може да се употребява за превързване ранитѣ.

Това средство е — обикновенното печено и добръ смѣтно кафе, — прахъ, който се употребява за направа на любимитѣ у насъ напитки. Д-ръ Еплеръ въ Вѣна препорѣчва този прахъ отъ кафе, като едно превъходно антисептическо средство. На добръ измитата рана насипватъ достатъчно количество кафе, покриватъ го съ чистъ памукъ или съ чисти парцали и добръ го завързватъ; подиръ 3 дена

превързката се сменя, раната се измива, пакъ се посипва съ кафе и се превързва. Подъ такава превързка раната малко гноива, бива чиста, не мириши и зарастването ѝ върви доста бързо.

Благотворното дѣйствие на кафето се обяснява съ това, че то, когато е печено, състои отъ растителенъ кюмюръ, — който, както е известно, препятствува на гниенето, — и съдържа ароматически вещества, които дѣйствуватъ същю така антисептически. Опитвали сѣ да употребяватъ за превързване прахъ отъ кюмюръ, нъ той каля и мълчо се пизива, макаръ и да е все по-добръ, отколкото пажината, тебеширътъ, вълната, тютюнътъ — др. т. пѣща, които се употребяватъ по селата за превързване рани.

### Лѣкуване брадавицитъ и мозолитъ.

Слѣдующето лѣкарство, което трѣба да се взема въ аптеката, се препорѣчва срѣщу горнитъ болѣсти: Rp. Acidi salicyl. 2,0 extr. connab. ind. 1,0 alcohol 2,0 æth. sulf. 5,0 collod. elast. 10,0 MDS. — Употребляване: мозолитъ, брадавицитъ или всѣко яко мѣсто на кожата се помазватъ съ една хурчичка всѣка презъ-вечеръ съ горниятъ лѣкъ; така продължаватъ двѣ недѣли време, подиръ което мозолитъ лесно се изваждатъ съ прѣститъ. Има и приготвени вече лѣкарства, които се приготвяватъ горѣ-долу по слѣщитъ начинъ и които се наричатъ: «Rad-lauer's Hühneraugenmittel» и «Clavertihyl».

### Библиография.

Домашенъ омиопатически лѣкаръ или способъ какъ да се лѣкува человекъ самичакъ. Отъ д-ръ Г. В. Мирковича. Сливенъ, 1885.

Ний се намираме въ неприятно положение да дадемъ на читателитъ си отчетъ върху горнята книга, — неприятно за това, че мнѣнието ни не е въ полза на почитаемия авторъ. Нъ при всѣчко това считаме за своя длъжностъ да предвардимъ неопитнитъ хора отъ едно погрѣшно увлечение съ омеопатията, което може да имъ коштува здравето.

Авторътъ на горнята книга предвиждалъ (безъ особень трудъ), че много отъ събратията му-лѣкари пѣма да похвалятъ омеопатическото лѣкуване; нъ негова милость увѣрява бъдущитъ си читатели, че „каквото и да ви кажатъ, бъдете увѣрени, че тѣ (лѣкаритъ) нѣма да ви кажатъ истината; понеже като не сѣ я изучили, не може и да я знайтъ“. За това д-ръ М. съвѣтѣва читателитъ си, да се снабдятъ съ нужнитъ лѣкове и да правятъ опитвания въ най-проститъ случаи, и тогава ще се довърятъ (стр. V); нъ механиката се състои въ това: 1) че обыкновеннитъ читатели сѣ лоши сѣдинъ върху значението на лѣковѣтъ; 2) че изцѣрвяването въ най-проститъ случаи нищо не доказва, защото нищожни болѣсти минаватъ и безъ всѣко лѣкуване и, както казва проф. Бокъ, 1) «най-проститъ шарлатани

лѣкуватъ и въ кон болѣсти същю така щастливо, както и най-извѣстнитъ лѣкари“; 3) че за лѣкуване сѣ нужди омеопатически лѣкове, които коштуватъ аллопатически пари —

Отъ наша страна можемъ да увѣримъ почитаемия авторъ, че анти-омеопатическата литература е по-богата, отколкото сама омеопатическата; той се лъжи, като увѣрява, че аллопатич-лѣкари никога не сѣ провѣривали омеопатическото лѣкуване и не могатъ да съдятъ върху нея. Като примѣръ ще посочимъ на профессоритъ Мункъ, Биницъ и Андраля; послѣдниятъ, въ присѣйствието на гг. омеопатитъ, лѣкувалъ 140 болни съ омеопатически лѣкове, — всичкитъ безъ никакъвъ успѣхъ. Парижската медицинска академия сѣ считвала омеопатията и я напѣрила за луда, ако не и нѣщо по-лошо отъ това 1). Въ Руссия нѣкой си докторъ Шеръ, като се приструвалъ, че вѣрва въ омеопатията, цѣли шестъ мѣсеци живѣилъ заедно съ омеопати, наблюдавалъ — какъ тѣ лѣкуватъ и се е напълно убѣдилъ, че тѣ сѣ шарлатани 2). Допущаме, че не всичкитъ омеопати сѣ таковы, че между тѣхъ има и честни, нъ заблудени хора. —

Въ горнята книга твърдъ на кратко се расправя за омеопатията и за нейниятъ основателъ — Ханемана; ний препорѣчваме на автора жизнеописанието на Ханемана, съставено отъ д-ра Ринглеръ 3), отъ което се вижда характерътъ на този человекъ, който се е стремилъ къмъ нищо друго, освѣтъ къмъ парични печалби. Д-ръ М. повтаря лъжата на Ханемана за дѣйствието на хинната кора върху здравиятъ человекъ. Ханеманъ увѣрявалъ, че лѣковѣтъ произвеждатъ болѣсти у здравия человекъ и въ доказателство на това привелъ опитътъ, който той направилъ върху себе си, че хинната кора предизвикала у него периодически трѣска; по тая причина, казвалъ той, хинната лѣкува трѣската. Нъ многобройнитъ опити сѣ доказали, че това не е истина, сврѣтъ, хинната у здравиятъ человекъ никога не извиква никаква трѣска 4). Защо д-ръ М., преди да повтаря доказаната лъжа, не се потрудилъ да провѣри лично „фундаменталний“ (основний) опитъ на Ханемана? И има ли авторътъ подиръ това право дѣмъри лѣкаритъ, че тѣ се отказватъ отъ омеопатическитъ опитвания? И ако основниятъ опитъ е погрѣшенъ, то не слѣдва ли за всѣкий здравомислещъ человекъ, че и всичкитъ заключения отъ този опитъ сѣ погрѣшни?

Като препорѣчва омеопатическото лѣкуване, д-ръ М. не иска да расправя на читателитъ си — отъ какъвъ състоятъ и какъ се приготвятъ омеопатическитъ лѣкове; авторътъ казва само, че тѣ „сега за сега дохождатъ направени и готови изъ Европа“. Нъ ний ще се потрудимъ да допълнимъ този пропускъ на автора. Ханеманъ вземалъ една капка отъ нѣкое си лѣкарство и бъркалъ съ сто части вода; отъ тази вода вземалъ пакъ една капка и бъркалъ съ нови 100 капки вода; отъ послѣдната пакъ една капка съ нови сто капки вода и т. п. По такъвъ начинъ Ханеманъ получавалъ  $\frac{1}{100}$ ,  $\frac{1}{1000}$ ,  $\frac{1}{10000}$  и т. п. части на една капка отъ лѣкарството, което и давалъ на болнитъ 5). Ханеманъ увѣрявалъ, че една деципонна часть на единъ гранъ отъ нѣкое си лѣкарство дѣйствува тъй силно, щото за излѣкуване на една-коя болѣсть е достатъчно само да смѣрка человекъ тѣзи лѣкъ! Ако преведемъ това увѣренье на нашиятъ языкъ, то значи, че ако хвърлимъ една капка вино въ една каца съ вода, то една капка отъ тази вода ще ни напои повече, отколкото една ока вино! Подобно нѣщо, което е противно на че-

1) Homöopathie von Prof. Dr Munk, стр. 52 и 53.

2) Омеопатия или шарлатанизмъ въ медицинѣ. Разоблачения д-ра М. Шера, Пет. 1884.

3) Die Homöopathie. Berlin, 1882.

4) Коерре: Die Homöopathie Hahnemann's. Berlin, 1881 стр. 15.

5) S. Hahnemann's Organon der Heilkunst. 7 Aufl. Köthen, 1881, стр. 241.

1) Человѣческо тѣло, стр. 181.

ловъческия разумъ, могат да приемат само лудя хора.

Д-ръ М., като усеща тази луда основа на омеопатията, казва: „дѣйствиелно, както Ханеманъ, тѣй и неговитѣ ученици и послѣдователи сѣ давали малки дози; нѣ това не е главното нѣщо при лѣкуванieto, защото омеопатитѣ сѣ съвършено свободни при опредѣляване количеството на дозитѣ (стр. 5)“; понататѣжъ (стр. 27) авторътъ свѣтва да се дава лѣкарството въ най-опаснитѣ случаи всѣки петъ минути. Нѣ въ такъвъ случай, д-ръ Мирковичъ, вий не сте омеопатъ! И на-истина, това е тѣй: лѣкаритѣ, които работятъ подъ маската на омеопатията, въ сериозни случаи прибѣгватъ къмъ силнитѣ дози. Подобнитѣ си послѣдователи самичекъ Ханеманъ ги наричалъ «Bastard-Homöopathen» (катъри-омеопати).

Като преимущество на омеопатическото лѣкуване, д-ръ М. указва, че то не може да повреди никого, защото лѣкарствата се даватъ въ едно твърдъ малко количество (стр. 13); нѣ той забравя, че споредъ учението на омеопатитѣ, колкото по малко се давало отъ едно лѣкарство, толкова по-силно то дѣйствувало. Значи, споредъ тѣхъ, малкитѣ количества могатъ да докаратъ по-голяма вреда, отколкото голѣмитѣ, които ний даваме. При всичко това не оспоряваме, че омеопатическитѣ лѣкове на вредятъ и то-по тази причина, че не съдържатъ въ себѣ си нищо дѣйствиелно, а само вода или прахъ. Вредата отъ омеопатията е друга: изгубване на времето, което е потребно за дѣйствиелно лѣкуване, подкованане доврѣстието къмъ научната медицина, развѣждане на шарлатанитѣ, поддържане на суевѣрнето и крипторазбранитѣ идеи, та и прехосване на паритѣ. Тѣй напримѣръ, д-ръ М. препоръчва да се купуватъ отъ него лѣковѣтѣ, които нѣма да костватъ повече отъ 4 или 5 стотинѣ гроша, нѣ лѣковѣтѣ ще стигатъ, споредъ както казва авторътъ, за презъ цѣлитѣ години (стр. V). Вѣрваме, понеже се даватъ не лѣкарства, а тѣло! На-единъ омеопатическитѣ лѣкаръ, може би, и да е прилично да продава лѣкове; нѣ той общава още на купувачитѣ си, че тѣ „ще се ползватъ до-волно частно“ (стр. VI), сирѣчь, че ще взематъ пари отъ населението. Не значи-ли това да се развѣждатъ самозванни шарлатан-лѣкуватели?

Като познаваме здравитѣ разумъ на българскитѣ народъ, не вѣрваме, че лудорнитѣ на омеопатията ще намѣрятъ послѣдователи между него. Повтаряме, че между омеопатитѣ, може би, да има честни и искренни хора и вѣрваме, че авторътъ на горната книга принадлежи къмъ послѣднитѣ. Нашитѣ бѣлѣжии се отнасятъ не лично къмъ него, нѣ къмъ една нещастна, несъотвѣтствующа на здравитѣ разумъ теория, която той публично исповѣдва.

### С М Ъ С Ъ.

— Русското правителство е проводило проф. Манассеина, редакторътъ на в. «Врачъ», въ Испания за да изучи въпросътъ за предпазнителното присаждане на холерата.

— Проф. Brocardel съобщава, че докторъ Ферранъ (гл. стр. 104) се отказалъ да му посочи приготвянето на холерната вакцина, като счита това за тайна, отъ която може добръ да се ползува. Самъ Ферранъ, въ писмото си къмъ французскитѣ министръ, казва, че би обнародвалъ откриванieto си, ако му се даде възнаграждение, каквото дали на Пастера въ Франция или Коха въ Германия; нѣ работата е,

че тѣзи учени хора по напредъ сѣ обнародвали откриванията си и слѣдъ потвърдението имъ получили сѣ и щедро възнаграждение отъ правителствата си. Комиссията, на чело съ Brocardel' я, се отнася подозрително къмъ откриванieto на Феррана, макаръ и да признава, че предпазнителното присаждане на холерата може да се осъществи въ нашиятъ вѣкъ. — Струва ни се, че предъ очитѣ ни се повтаря сѣщата история по откриванieto на вакцината отъ Дженнера въ края на миналитѣ вѣкъ. — Докторитѣ Mondot и Leguay съобщаватъ, че Ферранъ ги приемалъ твърдъ любезно, нѣ пакъ не имъ расправилъ — какъ той приготвява предпазнителната жидкостъ.

— Споредъ послѣднитѣ извѣстия, холерата се появила и въ Марсилія.

— Въ Испания въ най-послѣдне време сѣ умрѣли отъ холерата шестъ лѣкари. —

— Извѣстно е, че като се туря на кожата пиявица, то подиръ тече кръвъ, която по нѣкой пътъ мѣчно се спира. Единъ докторъ (Heuscraft) намѣрилъ, че пиявицитѣ отдѣлятъ една течностъ, която препятствува на кръвта да стане като сирене, сирѣчь, прави кръвта водна; по тази причина тя не се спира сама по себе си.

### Метереологически бѣлѣжии.

Отъ 16 до 31 Юлий 1885.

Среднето число на барометра 75.3; средната температура край морето + 27.2° Ц., най-голѣмата + 39° (въ 11 часа сутрѣнътъ, на 28 Юлий), най-малката + 17° (въ 7 часа сутрѣнътъ, на 18 Юлий). Вѣтрове: на 16, 17 и 18 — З., на 30 (нощемъ) С.И.; дѣждъ падна, на 16 нощемъ въ малко количество.

**ПОПРАВКА.** — Въ брой 14, на стран. 115, линия 33, подиръ думитѣ «гнила жаба и пр.» е пропуснато: «отъ каквито, може би, страда надувателя и отъ друга страна — на мѣсото се придаватъ различни миризми (чесанъ, лукъ и проч.)».

**ОТЪ РЕДАКЦИЯТА.** I. Гг. абонатитѣ, които сѣ получвали до сега в. «Здравие», нѣ още не сѣ изпроводици спомоществованията си, се умолаватъ: 1) да изпълнятъ задѣлженитѣ си или 2) да проведатъ обратно всичкитѣ получени до сега броеве. Въ противенъ случай ще бѣдемъ принудени да напечатаме въ 16 брой пмената на тѣзи абонати, които сѣ порѣчали направо или чрезъ други лица да имъ се испраща «Здравие», за което до сега не сѣ заплатили.

II. Г-ну М. С. Б. въ София. — Вашата статия не ще бѣде напечатана. —